

Baltacioğlu'nun arşivinden çıkma Fikret Mualla ve Bedri Rahmi desenleriyle

Bitpazarına nur yağdı!

Herkes alay ediyor Cengiz Semet ile Desenlerin sahte olduğunu söylüyor. Fiyat, 10 binden 500 liraya düşüyor. Ama ne 'Muallalar' ne de 'Bedri Rahmiler' alıcı buluyor.

6 çuvallık Baltacioğlu arşivini alıp, kabaca ayıkliyor. 70 kilo kadarını çok nemli olduğu için bir başka depoya devrediyor. Pazar günleri Kadıköy Bitpazarı'nda 'Fikret Mualla'ları mandalla kepenklere tutturup satmaya çalışıyor. Herkes alay ediyor Cengiz'le. Desenlerin sahte olduğunu söyleyenlerden, eskiz deyip önemsiz bulanlardan geçilmiyor. 10.000 TL'den 500 TL'ye kadar fiyat düşürmesine karşın, ne 'Mualla'lar ne de 'Bedri Rahmi'ler alıcı bulamıyor. Ve bir gün, çuvalları Akmar Pasajı'na (Kadıköy Sahaf- lar Çarşısı) yıkıyor Cengiz... Toptan bir fiyat isteyip satmaya çalışıyor. "Çekilen" fiyat büyük olmamasına karşın, küçük sayılan sahaf esnafı "mal"ı alamıyor. Tesadüfen orada bulunan bir Beyoğlu sahafı, 49 'Fikret Mualla'yı hemen alıyor. Birkaç gün sonra bir başkasına, geride kalan 21 'Fikret Mualla' ve 'Bedri Rahmi' desenini satıyor.

Hurdacı Cengiz rahatlıyor. Evraklar arasında Tuna Baltacioğlu'nun adına rastlıyor. Telefon rehberinden telefonunu buluyor. İsmayıl Hakkı Bey'in oğlunu Altunizade'de bulup, durumu anlatıyor ve tüm aile fotoğraflarını ve birçok evrakı önüne koyuyor. "Bu evrakı ziyaret etmem, yazaktır," diye ekliyor. Tuna Baltacioğlu, fotoğraflar içinden 50 kadarını seçip alıyor. Bu cömertlik ve bu dürüstlükten memnun kalıyor. Diğerlerini kadriye bilecek yerlere satmasını öneriyor ve birikmiş birçok kitabı Cengiz'e armağan ediyor.

Olayın önemli sorusu ise şuydu: İsmayıl Hakkı Baltacioğlu'nun kişisel ve Yeni Adam arşivi hurdacıya nasıl düşmüştü? Cengiz Semet ile yaptığımız araştırma sonucunda, Altunizade'deki eski/miş Baltacioğlu Konağı'ndan çalınmış olduklarını tespit ediyoruz. Ne ki, bu ilk soyulduğu değildir konağın. İsmayıl Hakkı Bey'in ya-

kınlarından saatlerce dinledik. Daha bir hafta önce iki hırsız yakalanmıştı, konakta. Artık çalacak bir şey kalmamış olan konak, yüksek ağaçlar altında yeniden hayata döneceği günleri bekliyor, sabırla!

Bir pazar günü, bu yakınlarda Tuna Baltacioğlu'nu ziyaret ettim. 1850'de yapılmış olan konağı gezdik birlikte. Kararmış, gösterişsiz ve harabeye dönmüş görünüşü yanıltmıştı beni. İsmayıl Hakkı Baltacioğlu'nun boyuna uygun, uzun cümle kapısından girdiğimizde sarsılmaya başladım. Giriş katı müstemilat ve üst üste iki kat daha. İnsanı şaşırtan büyüklükteki salon tavanları bir İtalyan ressam tarafından resimlerle bezenmiş. Ne ki, çoğu bölümü dökülmüş. Dökülen sadece tavan değil, kuşkusuz. Duvarlar, döşemeler, dolaplar. Trabzanları çalındığı için dişsiz damaklara dönmüş merdivenler; parçalanmış çini sobalar...

Tuna Bey, babasının çalışma odasına soktu beni. Büyükçe bir oda. Odanın yaşayan halini anlatıyordu, usul usul. Konağı sevsendiriyor, onun masalını fısıldıyordu. Mahmut Cuda'yı anımsadım o an. Yeni Adam'ın bir parçası olan Cuda'yla tanıştığım 1979'da anlatmıştı, yanılmıyorsam: İsmayıl Hakkı Bey, 12 ayrı masada çalışmış. Darül Fünun Emni, pedagoğ, denemeci, piyes, öykü ve roman yazarı. Hattat, ressam ve estetikçi. Her ilgi alanı için bir masa oluşturmuş, üstat... Bu odaya 12 masa sığmaz. Ama konak o denli büyük ki, Tuna Bey'in dediğine göre konak, yazlık ve kışık olarak kullanılan iki ayrı bölümden oluşuyormuş. Daha sonra diğer bölmeleri gezdik. Yerlerde sayısız ve çeşit çeşit kâğıt. İlaç şişeleri. Bir zarf içinde çocuk resimleri. Tuhaf ayakkabı ve giysiler, Eskiden bu konakta Altunizade gençliği kantolar ve piyesler oynarmış. İşin içinde Memet Fuat da var. Bu giysiler o dönemden kalmış. Arşivin saklandığı

"Yeni Adam" Dergisi'nde basılmış bir Fikret Mualla deseni: Tirmarhane köşesi (9.7.1937).

ğı odaya girdiğimizde tam karşıdaki iki pencere yerinin bomboş olduğunu görüyoruz. Yerlerde çok eski tarihli mektup zarfları. Bir kitap: "İncir Kurdu", eski yazı. Yerdeki yığıntı kâğıtları karıştırıyoruz. Ayağım sert bir metale takılıyor. Dikdörtgen biçiminde bir levha. Umutla çeviriyorum: "Yeni Adam Dergisi İdarehanesi", yazıyor; hem de dergi logosuyla. Tuna Baltacioğlu'na, "İşte bir Basın Müzesi materyali," diyorum. Alıyor. Bodrum kata iniyoruz. Bahçe duvarı yıkılmış bir oda ilgimi çekiyor. Burasını Memet Fuat (Tuna Baltacioğlu ile yakın akrabadır), "de Yayınları'nın deposu olarak kullanmış, de'nin kitapları da hırsızlar tarafından yağmalanmış. Yerlerde ezilmiş, ıslanmış, yırtılmış kitaplar, kitap kapakları. Ve yıllardır edinmek istediğim bir öykü kitabından birkaç tane yanyana: Aşk ve Sümüklüböcek (Tuna Baltacioğlu-Memet Fuat). Ve yüzlerce küçük kare biçiminde kâğıt parçaları: "Altunyurt Spor Kulübü-Tiyatro Kolu" yazıyor üstünde. 1960'lı yılların -bugün ünlü- birçok tiyatro sanatçısının geçtiği çalışma kolunun anılarını taşıyor.

Konaktan ayrıldığımda, geçici olarak girdiğim bir tarih diliminden çıktığımı ayımsadım. Girmeden önceki kişi değildim artık. Ağuya dönmüş bir büyüyle sersemlemiştim.

Konağa satın alan STFA, elini çabuk tutmazsa, konağın tüm varlığı tehlikeye düşebilir. TRT ilanlar verip, bilmem hangi döneme ilişkin evler/konaklar aradığını ilan edip durur arada. Bu konak TRT ve sinema alanımız için ne hoş bir plato olur, oysa... Konağı gezerken, bir eski alışkanlıkla bunları da düşündüm.

Bu ülkede, bir 'bibliyografya enstitüsü' kurulmadığı sürece, daha nice önemli insanımızın arşivi ve yaşadığı mekânlar harmanlanacaktır. Kültür Bakanlığı'na duyurulur!

Sahaflara, hurdacıardan damıttığı değerli evrakı -sirtında- taşıyarak yaşayan genç bir insan, İsmayıl Hakkı Baltacioğlu arşivini, 55 'Fikret Mualla' ve 9 'Bedri Rahmi' desenini SEKA'da hamur olmaktan kurtardı. Kazancıyla yerleşik hale geldi. 'Fikret Usta'nın Karacaahmet'teki mezarına gidip bir şişe şarabı boca etti. Önemle duyurulur... □

İsmayıl Hakkı Baltacioğlu'nun rektörlüğünü yaptığı yıllarda İstanbul Darülfünunu (1923).

Geçen haftalarda sahaflar piyasasını altüst eden bir olay yaşandı. 1960'a değin etkin bir kültür, sanat ve bilimadamı olarak varlığını korumuş olan İsmayıl Hakkı Baltacioğlu'nun (1886-1978), ülkemizin sayılı eğitimcileri arasındadır. 1938'deki 'Universite Reformu' sırasında kadro dışı bırakılan Baltacioğlu, "Yeni Adam" dergisiyle kültür alanındaki etünlüklerini ve yazarlığını sürdürdü. 1942-1950 yılları arasında milletvekilliği de yaptı. Türk Dil Kurumu'nda çalıştı.

Turgut Çeviker

Baltacioğlu'nun arşivi, Üsküdar Selamsız'daki bir hurda deposuna arabacılar tarafından satılıyor. Mahalle aralarında günboyu gezip eski kâğıt, metal ve plastik hurda toplayan ve "arabacı" denilen bu kişiler, hurda depolarına kiloyla "mal" satıyorlar. Bu mallar kâğıt, demir, plastik gibi kaba tasniflere uğruyor. Kamyon dolduracak kadar çoğalınca, yüklenip gerekli yerlere satılıyorlar. Depolarda biriken kâğıtlar SEKA'ya yollanıyor...

Adettendir, kâğıtlar kamyonlara yüklenirken, sahaflara değerli kâğıt taşıyan tek tabanca "hurdacı"lara haber salınır...

Yükleme sırasında kâğıt demetleri arasından çıkan değerli materyali bu hurdacılar kiloyla alıyor ve müşterileri olan sahaf dükkânlarına -ayıkladıktan sonra- satıyorlar..

Kadıköy'deki antikacılarla ve sahaflara "mal" taşıyan Cengiz Semet, Selamsız'daki depodan